

Miesto NO v ekonomike

Ing. Gabriela Vaceková, PhD.
gabriela.vacekova@econ.muni.cz

<http://cvns.econ.muni.cz/>

<http://cvns.econ.muni.cz/>

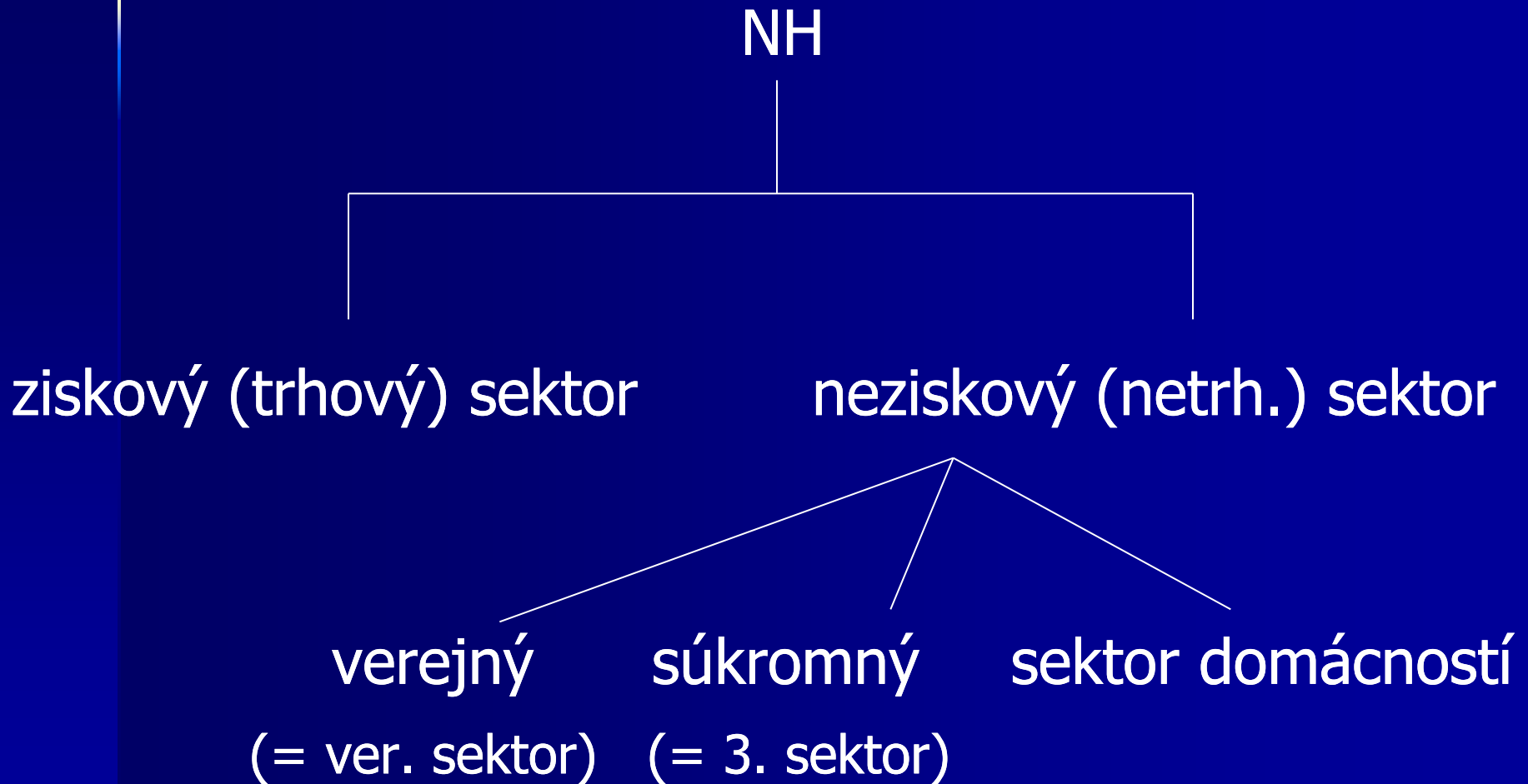
Společnost pro
studium
neziskového
sektoru

**POZNÁVÁME
NEZISKOVÝ SEKTOR!**

Sektorové členenie NH

- Tradičné sektorové delenie spoločnosti na tri základné sektory:
 1. verejný, štátny, samosprávny;
 2. súkromný, podnikateľský;
 3. tretí, dobrovoľnícky, občiansky, neziskový.
- Neziskový súkromný sektor je tá časť národného hospodárstva, ktorej cieľovou funkciou nie je zisk, ale priamy úžitok.

Podľa princípu fin. sa člení NH takto:

Ziskový (trhový) sektor

- financovaný z predaja statkov, ktoré produkujú x distribuujú za trhovú cenu
- cieľom je dosiahnuť zisk

Neziskový (netrhový) sektor

- financovaný z prerozdeľovacích procesov
- cieľom nie je zisk vo finančnom vyjadrení, ale dosiahnutie úžitku v podobe verejnej služby – v tom spočíva základné ek. špecifikum NO

Neziskový verejný sektor (verejný sektor)

- je časťou NS, je financovaný z verejných financií, je riadený a spravovaný verejnou správou, rozhoduje sa v ňom verejnou voľbou, podlieha verejnej kontrole
- cieľová funkcia sa dosahuje poskytovaním verejnej služby

Neziskový súkromný sektor (tretí sektor)

- cieľom nie je zisk, ale priamy úžitok
- financovaný zo súkromných financií (nevylučuje príspevok z verejných financií)
- vkladatelia neočakávajú finančný zisk

NH

Ziskový sektor

Neziskový sektor

súkromné

verejné

verejné

súkromné

- živnosti
- s.r.o.
- a.s.

- št. podn.
- municip. podniky
- a.s. vo vlastn. štátu

- polícia
- armáda
- obce

- OS
- OPS
- nadace
- NF
- cirkve a NS

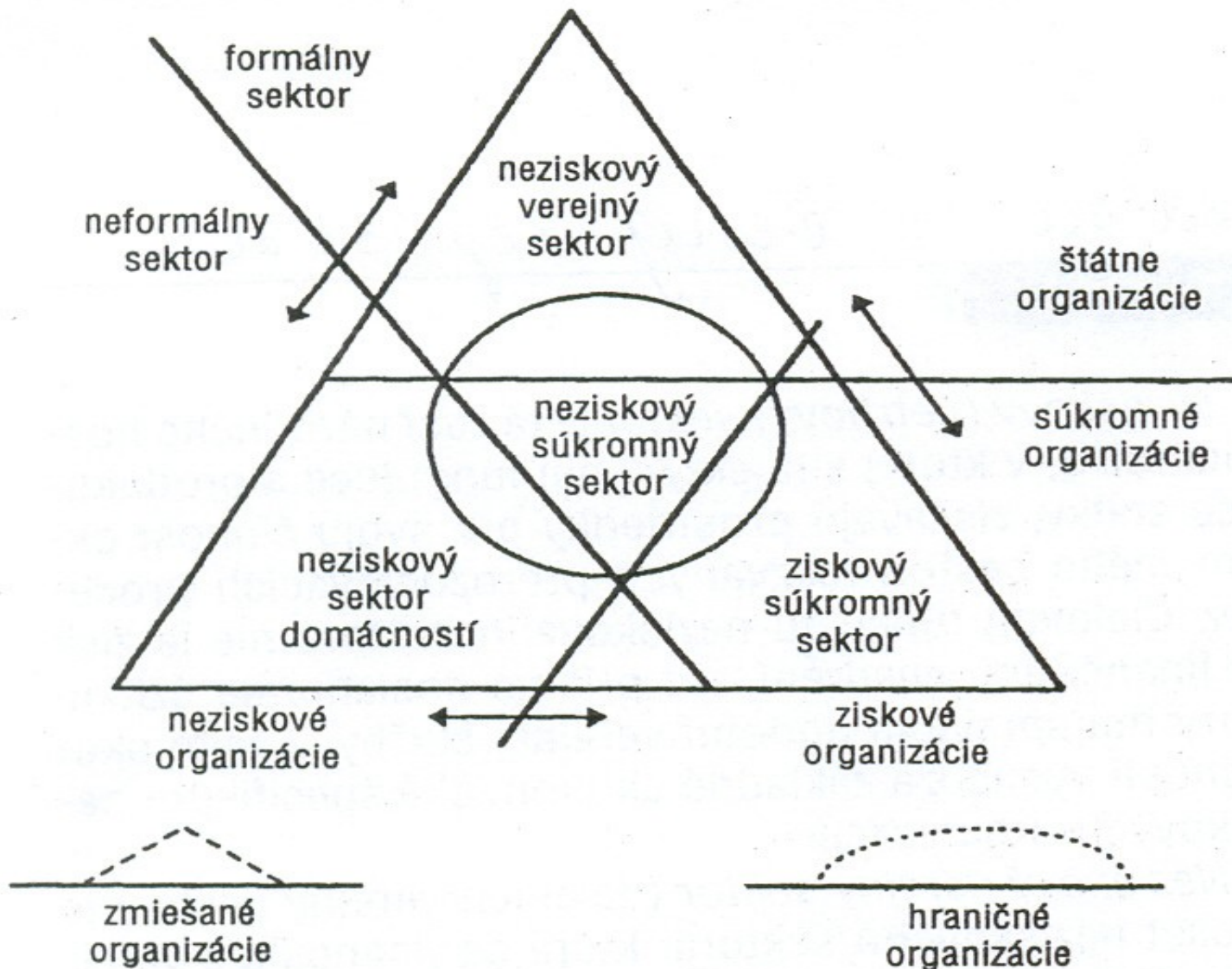
Spôsob fin.

Vlastníctvo

Členenie NH podľa Pestoffa

- Viktor A. Pestoff – švédsky ekonóm
- používa trojuholník, do ktorého zapisuje organizácie a vytvára 4 sektory
- výsledkom sú aj charakteristiky jednotlivých organizácií, ktoré pôsobia v jednotlivých sektoroch

Pestoffov trojuholník

Príklady:

zmiešaná org. := súkromná stredná škola
(- poslaním zasahuje do VS
- má privát. charakter
- z určit. časti je financovaná z verej. fin.)

hraničná org.: = penzijný fond
(- funguje na princ. obch. zákonníka, napr. vo forme a.s.
- dostáva zákonom vymedz. príspevky z verej. fin.
- spôsob rozdel'. zisku je vymedzený tiež zákonom)

Využitie Pestoffovho usporiadania NH na charakteristiku org. v jednotl. sekt.

SEKTOR

ziskový, súkromný,
trhový (prvý sektor)

neziskový, verejný
(druhý sektor)

neziskový, súkromný
(nevládny, tretí sektor)

neziskový, domácnosti

CHARAKTERISTIKA ORGANIZÁCIÍ

ziskové, formálne,
súkromné (privátne)

neziskové, formálne,
verejné

neziskové, formálne,
súkromné (privátne)

neziskové, neformálne,
súkromné (privátne)

Miesto NO v sektorovom členení NH

■ odvetvové členenie

- NO patria do odvetvia služieb

■ sektorové členenie

- NO patria do terciárneho sektora

■ kritérium vlastníctva

- NO patria do súkromného, štátneho aj municipálneho sektora

■ kritérium financovania

- NO patria do neziskového, netrhového sektora

Neziskovosť a nezisková podstata NO

- A:** v odmeňovaní pracovníkov (so ziskom nakladajú inak, zamestnanci nie sú odmeňovaní na základe hospodárskeho výsledku)
 - B:** v participácii na hospodárskom výsledku (vlastníci nedostávajú podiely z hospodárskeho výsledku)
 - C:** v tvorbe a rozdeľovaní zisku (môžu vytvoriť zisk, ale použitie musí byť v súlade s potrebami zabezpečenia základného poslania, ináč im zisk môžu odobrať)
 - D:** v daňových povinnostiach (vo väčšine krajín sú VPO oslobodené od niektorých druhov daní)
- **Nezisková organizácia** je subjekt, ktorý nie je prioritne zriadený na vykonávanie podnikateľskej činnosti. Prípadný vytvorený zisk spravuje neziskovým spôsobom, t.j. nerozdeľuje medzi zakladateľov, členov, zriaďovateľov a manažment, ale použije ho na skvalitnenie hlavnej činnosti, na vykonávanie ktorej bola NO zriadená.

MVO podľa Salamona a Anheiera („štrukturálno – operačná“ definícia)

- Majú formálnu štruktúru, sú do istej miery formalizované, inštitucionalizované.
- Majú súkromný (neštátny) charakter, čiže nie sú súčasťou štátneho aparátu, v správnych radách neprevládajú štátni úradníci.
- Nemajú za cieľ vytvárať zisk, ktorý by sa mal rozdeliť pre ich majiteľov. Rešpektujú neziskové prerozdelenie finančných prostriedkov.
- Sú nezávislé, fungujú na samosprávnom princípe.
- Majú dobrovoľnícky charakter, väčšinou sa v nich prejavuje určitý stupeň dobrovoľníckej účasti.

NO podľa Európskej komisie

- Spoločnými znakmi MVO sú:

- orientácia na uspokojenie konkrétnej potreby,
- dobrovoľnosť,
- všeobecná prospešnosť.

Odlišnosť od komerčných (ziskových) a štátnych organizácií.

Päť mýtov o neziskových organizáciách

1. „Všetky NO sú rovnaké.“

- Používanie zovšeobecňujúcich tvrdení, najmä pri hodnotení NO.
- To, že sa rôzne org. označujú ako NO al. MVO neznamena, že vykonávajú rovnakú činnosť, plnia tie isté úlohy, či fungujú podľa tých istých zákonov.
- Neziskový sektor je zmesou rozmanitých organizácií.
- Každá z týchto organizácií je založená za iných účelom a má svoje poslanie, ktoré svojimi aktivitami naplňa.
- Z tohto dôvodu nie je možné tvrdiť, že všetky NO sú rovnaké.

2. „NO nemajú vytvárať zisk.“

- NO a zisk sú spojené. Každá org. musí z niečoho existovať.
- Vytváranie zisku v NO by malo byť akceptovateľné a žiaduce!
- Zisk nie je pre NO cieľom, ale prostriedkom na realizáciu jej aktivít.
- Zisk, ktorý NO vytvorí, musí byť opätovne použitý na ciele dané poslaním org., nemôže byť rozdelený medzi majiteľov, členov, zakladateľ. al. správnu radu.
- Základnou otázkou je, ako NO nakladá so ziskom. Pokiaľ je reinvestovaný alebo inak použitý za účelom naplnenia poslania org., je možné org. kvalifikovať ako neziskovú.

3. „NO nemôžu podnikat’.“

- Aby mohli NO vykonávať svoju činnosť, potrebujú mať k dispozícii finančné a ľudské zdroje.
- Zdroje na svoju činnosť môžu získavať dvoma spôsobmi – samofinancovaním alebo fundraisingom.
- Samofinancovanie je istým druhom „podnikania“, resp. zárobkovej činnosti NO, ktorý jej pomáha vytvárať finančné zdroje.
- Všetky zdroje, ktoré NO získajú, musia byť použité na ich aktivity a v súlade s ich poslaním.
- Zisk nie je rozdelený medzi spoluvlastníkov a podielnikov, a preto nie je možné NO upierať možnosť „podnikať“ alebo vykonávať zárobkovú činnosť.

4. „Existuje optimálny počet NO v spoločnosti.“

- Koľko je dosť a koľko je už veľa?
- Otázka nezná, kde je hranica optimálneho počtu NO v spoločnosti, ale prečo by sme takúto hranicu mali vytvárať.
- Diskusie o počte NO sa vo svete vedú len v krajinách, v ktorých sa VS snaží obč. spoločnosť limitovať (napr. v Rusku r. 2006, v Číne r. 2007).
- Kým v SR existuje približne 33 000 NO, v Dánsku, kt. má porovnateľnú populáciu, ich existuje viac ako 100 000.
- Štatistiky o NO majú slúžiť na ich poznanie, nie súdenie.
- Je úplne irelevantné, koľko nadácií či OZ existuje. Podstatné je, či NO majú vytvorené vhodné podmienky na vykonávanie svojej činnosti, či je ich práca spoločnosťou rešpekt. a aký je ich prínos pre občanov.

5. „NO má kontrolovať štát, pretože nemajú vlastné kontrolné mechanizmy.“

- Jedným zo znakov NO je ich samostatnosť a nezávislosť od štátu.
- Je dôležité, aby NO mali garantovanú nezávislosť od štátu, aby neboli nástrojom žiadnej zložky VS, a teda neboli vykonávateľom štátnej moci.
- To však neznamená, že tieto organizácie by štát nemal podporovať.
- NO sa okrem povinností, ktoré im vyplývajú z rôznych zákonov, riadia vlastnými kontrolnými a regulačnými mechanizmami.

- Na úrovni jednotlivých org. hovoríme o dodržiavaní interných smerníc či vykonávaní rozhodnutí správnych orgánov.
- Každá org. musí mať ustanovený správny orgán (správna rada, výkonný výbor a pod.).
- NO sú usmerňované aj pravidlami a štandardmi, kt. pre ne vytvára samotný NS, resp. ich združenia a asociácie.
- Charakter. črtou týchto mechanizmov je ich dobrovoľnosť. Ich vznik je iniciovaný vždy zvnútra, od samotných org.
- Sú to mechanizmy ako Etický kódex alebo Politika prevencie konfliktu záujmov.
- Patria sem tiež watchdog organizácie, kt. monitorujú aktivity NO, či špecializované publikácie.

Ďakujem za pozornosť!